

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ศึกษาสภาพการบริหารการดำเนินงานเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุพุทธศาสนา ศึกษาผลการดำเนินงานสถานีวิทยุ และเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน 4 ด้าน จำแนกตามตัวแปรอิสระที่จะประเมินการดำเนินงานสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก

งานวิจัยนี้มีขอบเขตประชากรผู้จัดรายการ 20 ท่าน ผู้ฟังรายการ 500 ท่านและกลุ่มตัวอย่างผู้ฟังราย 100 ท่าน มีพื้นที่วิจัยใน 3 อำเภอคือ อำเภอวังทอง อำเภอบางกระทุ่ม และอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ใช้ตัวแปรอิสระของผู้ฟังรายคือสถานภาพ อายุและการศึกษา ตัวแปรตาม คือ ลักษณะรายการ ความรู้ที่ได้จากการฟังรายการ ความพึงพอใจต่อการฟังรายการ และความต้องการรับฟังรายการ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแยกเป็นรูปแบบการวิจัยที่เป็นเชิงคุณภาพและปริมาณ กำหนดขั้นตอนวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บข้อมูล สูตรสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายโดยศึกษาสภาพการบริหาร การดำเนินงานการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุ ศึกษาผลการดำเนินงานทางสถานีวิทยุ โดยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้จัดรายการ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ จำนวน 20 ชุด เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับผู้ฟังรายการวิทยุ จำนวน 100 ชุด เก็บได้ 92 ชุด วิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบ คือ แบบตรวจรายการ (Check list) และมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เปรียบเทียบตัวอิสระและตัวแปรตามของการดำเนินงาน 4 รายการ การกำหนดค่ามาตราส่วนประมาณค่าจากน้ำหนักคะแนนของเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มที่ 1 ผู้จัดรายการ จำนวน 20 ท่าน แยกเป็นพระสงฆ์ ร้อยละ 12.5 เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 11.1 เป็นผู้บริหารสถานี เป็นพระสงฆ์ ร้อยละ 12.5 เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 13.9 เป็นเจ้าหน้าที่สถานี เป็นพระสงฆ์ ร้อยละ 5.6 เป็นคฤหัสถ์ชาย ร้อยละ 4.2 ช่วง

อายุระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 2.8 ช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 12.5 ช่วงอายุ 40 – 49 ปี ร้อยละ 6.9 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5.6

กลุ่มที่ 2 ผู้รับฟังรายการวิทยุ จำนวน 92 ท่าน แยกเป็นบรรพชิต ร้อยละ 35.9 ศฤกษณ์ ร้อยละ 64.1 ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 5.4 ระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 35.9 ระหว่าง 30-49 ปี ร้อยละ 47.8 มากกว่า 51 ปี ร้อยละ 10.9 มีวุฒิการศึกษาระดับ ม. 6 จำนวน ร้อยละ 45.7 ระดับ ป.วช. หรือเทียบเท่า ร้อยละ 9.8 ระดับอนุปริญญา ร้อยละ 12.0 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 8.7 กำลังศึกษา ร้อยละ 23.9 สำหรับสภาพการณ์ทั่วไปของสถานี แยกเป็นวัตถุประสงค์ การเงิน บุคลากร ที่ตั้งสถานี บรรยากาศห้องส่ง เวลาออกอากาศ คุณภาพของเสียง ชื่อรายการ ส่วนการดำเนินงาน แยกเป็น 4 รายการ (ใช้สถิติพรรณนา) รายการที่ 1 ลักษณะรายการวิทยุ แยกเป็นรายการ เนื้อหารายการ และผู้เผยแพร่รายการ รายการที่ 2 ความรู้ที่ได้จากการรับฟัง รายการวิทยุ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ได้ 150 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 18.0 ระดับมาก ได้ 450 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 54.0 ระดับปานกลาง ได้ 381 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 45.72 ระดับน้อย 99 ได้ แต้ม คิดเป็นร้อยละ 11.88 ระดับน้อยมาก ได้ 23 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 2.76 รายการที่ 3 ความพึงพอใจที่ได้จากการรับฟังรายการวิทยุ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ได้ 141 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 16.92 ระดับมาก ได้ 374 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 44.88 ระดับปานกลาง ได้ 437 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 52.44 ระดับน้อย ได้ 111 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 13.32 ระดับน้อยมาก ได้ 41 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 4.92 รายการที่ 4 ความต้องการที่มีต่อการรับฟังรายการวิทยุ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ได้ 241 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 36.15 ระดับมาก ได้ 511 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 76.55 ระดับปานกลาง 448 คิดเป็นร้อยละ 67.2 ระดับน้อย ได้ 149 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 22.35 ระดับน้อยมาก ได้ 29 แต้ม คิดเป็นร้อยละ 4.35

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ลักษณะรายการธรรมกำหนดเอาชื่อรายการ เนื้อหารายการ และผู้เป็นวิทยุเผยแพร่รายการ ชื่อรายการธรรมนี้มี 10 รายการ คือ เสียงธรรมจากวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นวัดประจำจังหวัด เป็นศูนย์กลางการศึกษาสงฆ์ ศูนย์กลางอำนาจการปกครองสงฆ์ของจังหวัดพิษณุโลก

ผู้ฟังรายการธรรมะมีความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับภาษาธรรมซึ่งทางพุทธศาสนานั้นมีคำเฉพาะใช้ เช่นว่าการกินอาหาร ก็ใช้คำว่าฉัน นอนก็ใช้คำว่าจำวัด อาบน้ำก็ใช้คำว่าสงน้ำ เป็นต้น ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่นว่า หน้าทีของสงฆ์ การลงสังฆกรรม การอุปบท การลงปาฏิโมกข์ เป็นต้น ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์ เช่นว่า การศึกษาธรรม ที่แบ่งเป็นระดับชั้นเป็นนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก และก็มีการศึกษาธรรมของคฤหัสถ์ก็ได้ ๆ กันนี้คือ ธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท เป็นธรรมศึกษาเอก การศึกษาสงฆ์แผนกสามัญนั้นมีถึงระดับปริญญาเอกโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีสาขาวิชาต่าง ๆ มีระบบการศึกษาอย่างไร เป็นต้น ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการปริยัติธรรม-สามัญ เป็นการศึกษาในระดับมัธยมต้น-ปลายของพระภิกษุสามเณร ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับกิจกรรมของสงฆ์ เช่นว่าพระสงฆ์มีภารกิจทำสงคมสงเคราะห์อย่างไร ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการสร้างวัดอุ้มงคล เช่นว่าพิธีกรรม กระบวนการศึกษาวัดอุ้มงคล การประกอบพุทธาภิเษก ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการทำบุญทอดกฐิน เช่น ระเบียบวิธีการทอดกฐิน กฎเกณฑ์การทอดกฐิน ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับข่าวทางราชการที่เกี่ยวกับศาสนา ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและโลกธรรม เช่นกฎไตรลักษณ์ การทำจิตใจให้เข้มแข็งด้วยความรู้ตามโลกธรรม ความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการเปรียบเทียบชีวิต สังคม กับการณ์ต่าง ๆ

ผู้ฟังรายการมีความพึงพอใจต่อรายการธรรมต่างที่ออกอากาศช่วงต่าง ๆ พึงพอใจต่อผู้จัดรายการ เพลงธรรมะ ผู้จัดรายการเพลงประกอบธรรมะ ข่าวศาสนา ผู้ประกาศรายการธรรมะ เพลงไตเติลรายการแนวธรรมะ ความชัดเจนของเสียงวิทยุ และมีความต้องการรายการธรรมะในเรื่องออกรายการสด ๆ ต้องการฟังเทปธรรมะของหลวงปู่ปัญญานันทะ หรือหลวงปู่พุทธทาส ต้องการฟังรายการวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ต้องการฟังเรื่องประวัติศาสตร์ชาติที่บรรยายโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ต้องการฟังประเพณีสงกรานต์ที่บรรยายโดย พันโทต่อม มุขเมือง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานีวิทยุถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญอย่างหนึ่ง สามารถประยุกต์ใช้ได้หลาย

ลักษณะงาน เช่นงานประชาสัมพันธ์ งานรายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ ข่าวเดือน ภัย หรือไม่กี่ข่าวสาระบันเทิง ที่สำคัญยิ่งคือ ให้ความบันเทิงจากการถ่ายทอดลิเก คนตรี ละคร เพลง มหรสพแบบเสียง แต่สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถานีเฉพาะทางนี้ โดยหลักการแล้วจะมุ่งใช้เป็นเครื่องมือเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า จึงเป็นปรัชญาของสถานีว่า คลื่นแห่งธรรมะ สาระความรู้ และความบันเทิง กำหนดรายการออกอากาศตามอัตราส่วนเวลาตามปรัชญา ดังกล่าวนี้ว่า รายการธรรมะ 50 % สาระความรู้ 20 % ความบันเทิง 30%

5.3.2 ข้อเสนอแนะจากผู้ฟังรายการวิทยุ

ผู้วิจัยเสนอว่า ในฐานะที่เป็นวิทยุพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช แล้วควร กำหนดให้เป็นภาระงานของอาจารย์ โดยคิดค่าเวลาเท่ากับงานสอนซึ่งเป็นงานหลัก เพราะการออกรายการวิทยุก็เท่ากับว่าได้สอน ได้บริการวิชาการแก่สังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในระดับมหาวิทยาลัย กำหนดเป็นนโยบายหลักเลยว่า อาจารย์สอนหนังสือ 8 ชั่วโมง/ สัปดาห์ อีก 4 ชั่วโมง / สัปดาห์ เป็นการออกรายการวิทยุ มิฉะนั้นแล้ว รายการธรรมะหรือรายสาระความรู้ต่าง ๆ จะกลายเป็นรายการสมัครเล่น ๆ สนุก ๆ หรือแบบรายการฟรี ๆ ไป

ตอนที่ 3 ของแบบสอบถามกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ฟังรายการวิทยุใน 3 ประเด็น คือ ลักษณะรายการ ผู้จัดรายการ และการบริหารสถานีวิทยุ ผลจากแบบสอบถามดังกล่าว จึงได้คำแนะนำเพิ่มเติมว่า

ข้อเสนอแนะต่อการบริหารสถานี

ฉบับที่ 1

-ขอให้มีโอกาสทำงานจริง ๆ ออกมาบริหาร (ทำ) งานจะได้ประสานงานได้ถูกต้อง ตรงตามสายงาน เพราะส่วนใหญ่เมื่อผู้ฟังหรือส่วนราชการจะมาติดต่อสถานี จะถามแม่ค้าข้างหน้าสถานี

ฉบับที่ 6

-อยากให้พัฒนารายการให้ดีขึ้น

ฉบับที่ 7

-ขอให้เปิดแนะแนวโครงการ ไม่ต้องมีรายการโฆษณามาก แนะนำให้จัดรายการต่อเนื่อง

ฉบับที่ 8

-ต้องปรับปรุงห้องเสียงเสียบใหม่

ฉบับที่ 19

-ให้สาระด้านข่าวของมหาวิทยาลัย (วิทยาลัยสงฆ์)

ฉบับที่ 25

-สัญญาฉบับนี้ขอแก้ไขปรับปรุงมากขึ้น และอยากให้มามีกิจกรรมข่าวสารที่แปลกใหม่

นำไปประยุกต์ใช้ต่อสังคม

ฉบับที่ 52

-อยากให้มีสาระมากที่สุด เพราะตอนนี้สาระยังมีน้อยอยู่

ฉบับที่ 72

-สถานีวิทยุของพระสงฆ์ควรเน้นเกี่ยวกับพระสงฆ์และวิถีการปฏิบัติของสงฆ์ ควรจัดรายการที่เป็นพระ ไม่ควรจัดเพื่อวัยรุ่นเกินไป แต่จัดรายการที่เกี่ยวกับวัยรุ่นดีกว่า

ฉบับที่ 79

-ทำรายการให้มีเอกลักษณ์

ฉบับที่ 92

-อยากให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดรายการด้วย แบบมีทีมมีกลุ่ม จะได้ช่วยกันประชาสัมพันธ์ต่อไป จะได้เป็นที่รู้จักของคน-สังคมทั่วไป

ข้อเสนอแนะต่อรายการ

ฉบับที่ 1

-การนำเสนอที่ไม่ควรไหลตามกระแสบันเทิงมากเกินไปได้สาระ ควรจะให้เห็นภาพธรรมะ 50% สาระ 20-30 % บันเทิง 30 %

- ไม่อิงกระแสทางโลกมากเกินไป

- คนฟังเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ ฟังแล้ว หากไม่ได้อะไรเลย ก็สู้คนฟัง 1 คน ฟังแล้วนำข้อคิดจากรายการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตไม่ได้

ฉบับที่ 6

-ให้ทางราชการจัดสรรให้ดีขึ้น

ฉบับที่ 7

-อยากให้มีการจัดรายการให้ดียิ่งขึ้น มีสาระเพิ่มขึ้น นำมาเล่าสู่สังคม

ฉบับที่ 8

-คลื่นสถานีไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร และเปิดเพลงสตริงมาก ๆ หน่อยเป็นที่ผ่อนคลายของสังคม แนะนำป๊อปในนาข้าว

ฉบับที่ 19

-เป็นเรื่องข่าวของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก และช่วยบริการสังคมด้วย ให้มุ่งเพื่อการศึกษา มากกว่า เรื่องกำไรหรือรับจ้างโฆษณาสินค้า ควรมีการเลือกสรร

ฉบับที่ 25

-อยากให้มียุทธศาสตร์เข้าร่วมในรายการมากขึ้น เพื่อสร้างความรู้ให้กับคลื่นวิทยุ

ฉบับที่ 52

-อยากให้รายการธรรมะมีมากกว่านี้

ฉบับที่ 92

-รายการดี มีประโยชน์มาก แต่เวลาน้อยไปหน่อย

ข้อเสนอแนะต่อผู้จัดรายการ

ฉบับที่ 1

- เป็นวิทยุชุมชน (ก็จริง) แต่เมื่อออกอากาศไปแล้ว แยกไม่ได้เลยว่าวิทยุหลักหรือชุมชน เพราะออกอากาศเหมือนกัน
- ผู้ดำเนินรายการต้องพัฒนาคุณภาพตนเอง มีศักยภาพ ถ้าจัดไปวัน ๆ เอาใจคนฟัง (เลิกจัดเลยดีกว่า)

ฉบับที่ 6

-ให้จัดประชุมสัมมนา ส่งเสริมอบรมกิจกรรมที่เกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ

ฉบับที่ 7

-ควรปรับปรุงรายการให้ดียิ่งขึ้น

ฉบับที่ 8

-ผู้พูดควรพูดเสียงให้ชัดเจน โน้มนาวในอารมณ์คนฟัง

ฉบับที่ 19

-เป็นผู้มีความรู้ด้านศาสนา และมีชื่อเสียงในวงกว้าง เป็นสากลมากขึ้น ไม่ใช่บันทึก
มากมายเกินไป ให้เน้นศาสนาและรับใช้สังคม

ฉบับที่ 25

-เพิ่มกลยุทธ์การตลาด กิจกรรมให้มากขึ้นจะได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ฉบับที่ 52

-อยากให้มียุทธศาสตร์จัดรายการธรรมะ

ฉบับที่ 92

-ควรระวังเรื่องภาษาวิบัติ